

Vranjek Ari

in njegovo prvo potovanje

Petra Vrh Vrezec

Ilustrirala Kristina Krhin

Petra Vrh Vrezec
Ilustrirala Kristina Krhin

Vranjek Ari

in njegovo prvo potovanje

©Petra Vrh Vrezec
VRANJEK ARI IN NJEGOVO PRVO POTOVANJE

Ilustrirala: Kristina Krhin
Oblikoval: Peter Škrlep za Primer d.o.o.
Lektorirala: Mojca Pipan
Pregled besedila: Alenka Bradač, Urša Koce, Polonca Kovač, Mihaela Rahne, Borut Rubinič, Barbara Vidmar, Al Vrezec, Eva Vukelič
Izdalo in založilo: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS) v sklopu projekta SIMARINE-NATURA (LIFE10NAT/SI/141): Vzpostavitev morskih območij Natura 2000 za sredozemskega vranjeka (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*) v Sloveniji
Tisk: SCHWARZ PRINT d.o.o., Ljubljana
Naklada: 1500
Ljubljana, 2013

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
821.163.6-93-32

VRH Vrezec, Petra
Vranjek Ari in njegovo prvo potovanje / Petra Vrh Vrezec ; ilustrirala Kristina Krhin. - Ljubljana : Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, 2013

ISBN 978-961-6674-18-8
269935104

Na odmaknjenem otočku sredi morja sta sedeli dve mladi morski ptici, vranjeka Ari in Šime. Opazovala sta vodne norčije prijateljev z gnezdišča in se pogovarjala.

»Mama in oče sta mi danes povedala, da sem že velik. Od jutri naprej mi ne bosta več prinašala hrane. Sam bom začel skrbeti zase,« je bil nase ponosen Ari.

»Pa si res že dovolj velik, da boš znal sam skrbeti zase?« ni bil tako prepričan v Arijevo zrelost mlajši prijatelj Šime.

»Saj imam že tri mesece in pol! Dovolj velik sem, da lahko odletim do plitvega morja na severu, o katerem govorijo starejši. Tam so jate rib, zato si hrano z lahkoto naloviš. Mladi si hodijo tja nabirat ribolovnih izkušenj. Tudi naši starši odletijo tja, da se brez težav do sitega najedo,« je Ari poučil svojega nevednega prijatelja.

»Jutri odletim na pot!« je sklenil Ari.

»Pogrešal bom svojo družino in naše gnezdišče. Moja mama in oče sta tako lepo skrbela zame in za moji dve sestrici ... Ko sem okoli novega leta kot prvi prilezel iz jajca, sta imela na glavi še smešne čopke,« se je zasanjano spominjal svojih zgodnjih dni Ari. Šime ni rekel nič. Pustil je Ariju obujati spomine.

Naslednje jutro je Ari res zapustil domačo skalo na Kornatih. Letel je nad odprtim morjem. Ko je zagledal jato rib, se je sunkovito pognal za njo v morske globine, a ribice so nevesčemu mladeniču ušle. Odletel je na bližnji osamljeni otoček in razprostrl peruti, da bi jih posušil.

»Au, kako sem lačen,« je Ari obupano stokal. Mimo je priletel galeb Ante in opazil otožnega vranjeka. Usedel se je poleg njega in ga vprašal: »Kaj pa je s tabo?«

»Tako zelo utrujen sem in zelo zelo lačen!« mu je potožil Ari.

»Ah, to pa res ni nič takega! Pridi z mano, pokazal ti bom, kje se lahko obilno najdeš!«

Sledil je Antemu in zdelo se mu je nenavadno, da letita proti kopnemu.

»Zakaj letiva stran od morja?« je začudeno vprašal Ari.

»Ne bodi nestrpen, takoj bova našla hrano,« je nejevoljno odgovoril Ante.

Priletela sta na ogromno smetišče, kjer je mrgolelo galebov. Zagledal ju je galeb Nedeljko, ki je rad bril norce iz drugih galebov, in zaklical: »Ajde Ante, izprazni kante!« Ante je poznal Nedeljkov dolgi jezik, zato se zanj ni zmenil. Takoj se je začel basati s hrano in s polnimi usti govoriti Ariju: »Poskusi, kako je to dobro!«

»Fuj, kako moreš jesti kaj takega, to je zanič!« je vzkliknil Ari, vaje svežih morskih rib, in odletel nazaj proti morju.

»Izbirčnej, boš pa lačen!« se je zadrl za njim Ante in se gostil naprej.

Ari se je vrnil k morju in nadaljeval svojo pot proti severu. Na prostranem morju je rezala valove velikanska riba.

»Ojla, kdo si pa ti?« jo je vprašal.

»O, pozdravljen ptiček. Jaz sem tuna Makarena,« mu je odgovorila.

»Tako velike ribe še nisem srečal!« jo je občudujoče opazoval Ari.

»Tune smo zelo velike ribe in tudi zelo hitre plavalke. Hitrejšje od delfinov,« se je hvalila Makarena.

»Kdo pa si ti in kam te vodi pot?« je vrnila Ariju vprašanje Makarena.

»Moje ime je Aristotel. Po pradedku, ki se je izvalil nekje ob grški obali.

Domači in prijatelji me kličejo kar Ari ... Letos prvič letim proti severu, kjer je v plitvem morju menda veliko rib,« je povedal Ari.

»Tudi jaz nimam tukaj česa jesti. Manjših rib, ki so moja glavna hrana, je vedno manj ... Ko vsaj ne bi bilo teh ribičev! Ne le da so nam polovili hrano, tudi veliko mojih sorodnikov in prijateljev je končalo v njihovih mrežah ... Ali ljudje lovijo tudi vranjeke?«

»Tega še nisem slišal,« je rekel Ari.

»Imaš pa srečo!« je odvrnila tuna Makarena in odbrzela naprej.

»Želim ti, da bi se srečno izmikala ribičem,« je zavpil za njo Ari, a Makarena je bila že tako daleč, da ga ni več slišala.

V bližini otoka Cresa je popotnik Ari oprezal za ribami v morju, ko je na površje priplavala velika žival.

»Živijo!« jo je pozdravil. »Riba, mi lahko prosim poveš, če je morje tukaj zelo globoko.«

»Pozdravljen! Res plavam pod vodo, ampak to še ne pomeni, da sem riba,« mu je prijazno odgovorila čudna žival. »Tjulenj medvedjica po imenu Ane sem. Tukaj nimam več ne sorodnikov ne prijateljev, zato ni nič čudnega, da me ne poznaš.«

»Zakaj nimaš prijateljev?« je radovedno vprašal mali Ari.

»Zaradi človeške požrešnosti! V teh krajih so streljali na nas. Ribičem smo bili v napoto, ko smo lovili hrano in pri tem nevede pretrgali ribiške mreže, polne rib,« mu je zaupala svojo zgodbo Ane.

Ari je od osuplosti ostal brez besed.

»Saj res, vprašal si me po globini morja. Kar globoko je, a želela bi si še globljega. V globokem morju lažje lovim hobotnice, lignje in ribe.«

»U, zame je tukaj verjetno pregloboko!« je razočarano odvrnil Ari. »Saj zato letim bolj proti severu, veš. Morje je tam menda plitko in se zato tako ne utrušiš pri lovljenju ... Ne smem več izgubljati časa, saj sem zelo lačen. Želim ti veliko sreče!« se je poslovil od nove prijateljice.

»Tudi tebi želim lepo potovanje,« je zaklicala za njim Ane in se spet izgubila v morskih globinah.

Letel je naprej. Ko se ga je lotila utrujenost, je pristal na mirni gladini morja. Prepustil se je njegovemu pozibavanju, ko je nenadoma opazil jato sardel. Odločno se je zapodil za ribicami v globino. Ko jih je končno le nekaj zaužil, je pred seboj zagledal veliko morskó želvo. Najprej se je je kar malo prestrašil, ko se je tako nenadoma pojavila pred njim.

»Oh, oprósti,« se ji je opravičil. »Ko sem zagledal sardele, sem zaradi lakote izgubil glavo in se zato skoraj zaletel vate.«

»Je že v redu, mali. Pazi le, da ne zaiđeš v napačno smer. Če iščeš jate rib, gredo tja, proti severu,« mu je svetovala mlada kareta Zehra in nadaljevala: »Tudi jaz sem bila tam, kjer je polno okusnih plavajočih bitij. V plitvem zalivu sem se naučila veščin potapljanja in prehranjevanja s polži, školjkami, raki in drugimi morskimi bitji. Sedaj se vračam domov, tja daleč v Turčijo. Če se boš držal prave smeri, boš zelo kmalu na cilju. Srečno!« mu je zaželela Zehra.

»Hvala za nasvet in tudi tebi želim srečno pot do doma!« je rekel še Ari, potem pa sta nadaljevala vsak svojo pot.

Ari je končno in zelo utrujen priletel na kraj z obiljem ribic. Hitro jih je nalovil in se jih do sitega najedel.

Začela se je spuščati noč, zato je v bližini obale našel primerno skalo za počitek. Ves zadovoljen je bil, da je končno na cilju in spet sit. Od utrujenosti je zatisnil oči. A ne za dolgo. Prebudilo ga je šelestenje trave. Ko se je ozrl proti šumu, je opazil lisico, ki se je plazila proti njemu. Še v zadnjem hipu je odletel proti morju. V mesečini je na gladini morja opazil obrise otočkov in ves zadihan pristal na enem izmed njih.

»O o, kaj pa je tebe tako prestrašilo?« ga je vprašal vranjek Ivek, ki se je mirno pozibaval na sosednjem otočku.

»Oh oh ohhhh, pozdravljen, h h h h, v zadnjem hipu, h h h h, sem ušel pred veliko zverjo tam na obali, h h h h, ki me je hotela požreti!« je ves zadihan odvrnil Ari.

»Mhm, si nov tukaj, kaj!?« je pristavil sosed.

»Ja, danes sem priletel in prav vesel sem, da sem te srečal. Jaz sem Ari,« mu je odgovoril Ari.

»Se mi je zdelo, da si še zelen. Varuj se obale, še posebno, ko pade mrak. To ni primeren kraj za počitek. Takrat se odpravijo na lov naši sovražniki, lisice, kune in še kaj, in iščejo take neizkušene ptičice, kot si ti. Zvečer zato raje prenočuj na teh bojah,« ga je poučil novi prijatelj in nadaljeval: »Moje ime je Ivek in tudi mene veseli, da nas je tukaj vsak dan več.«

»A to so boje in ne otočki?!« se je začudil Ari.

»Seveda, pozibavava se na plavajočih bojah. Te držijo vrvi in mrežice, na katere so pritrjene školjke. To je zares odlično mesto za počitek, pa še hrana je pri kljunu!«

Večerni klepet je Iveka utrudil, zato je Ariju zaželel lahko noč in zaprl oči.

Tudi Ari je zaželel prijatelju mirno noč in kmalu v miru zadremal.

Ari je zimo preživel v slovenskem morju in prihajal prenočevat na boje pri mestu Strunjan. V tem času je spoznal veliko prijateljev. Še posebno ljub mu je bil slapnik Sven. Skupaj sta lovila ribe in se veliko pogovarjala.

Nekega dne, ko je sonce postalo toplejše, je Sven rekel Ariju:

»Dragi prijatelj, posloviti se morava. Jutri odhajam na dolgo pot.«

»Odhajaš? Na dolgo pot?« je Ari od presenečenja pozabil zapreti kljunček.

»Ja, Ari, tukaj sem samo zimski gost. Jutri odletim proti domu,« je odgovoril Sven.

»Kje pa si doma?« je bil radoveden Ari.

»Tam na severu, zelo daleč stran od tukaj. Ko bom spet doma, bom zamenjal svoja zimska oblačila. Oblekel se bom v bleščeče svatovsko perje. Letos moram biti še posebno lepo napravljen in prepevati najlepšo pesem, saj si bom poiskal ženo, ki bo z menoj za vedno,« je ves zasanjan pripovedoval Sven.

»Pogrešal te bom,« je ganjeno rekel Ari.

»Tudi jaz sem se navezal nate, moj dragi prijatelj. A morava se ločiti in oditi vsak na svojo pot. Prihodnje leto pa se mogoče spet srečava tukaj. Veliko si bova imela povedati,« je poskušal najti primerne tolažilne besede Sven, ki je bil tudi sam zelo žalosten.

Z novim jutrom je Ari opazil, da je sonce res bolj toplo kot prejšnje dni. S Svenom sta se poslovila in si obljubila, da se prihodnje leto spet srečata v Strunjanu. Ko je Sven odletel, je Ari še dolgo gledal za njim.

Iz zamišljenosti in žalosti so ga prebudili njegovi prijatelji, ki so ga vabili na lov. Z njimi je odletel na ribolov na odprto morje, kjer so skupaj preživeli dan.

Ari je še nekaj časa ostal s prijatelji vranjeki. Potepali so se kdo ve kje. Ko se je njegovo mladostno rjavkasto perje zamenjalo z bleščeče zeleno-črnim perjem, je nastopil čas, da se po treh letih vrne domov na Kornate. Tam je postal očka.

Sredozemski vranjek

(*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*) je morska ptica, ki v Sloveniji ne gnezdi. V slovenskem morju se te morske ptice zbirajo v pognezditvenem obdobju, od pozne pomladi dalje, nekateri mlajši osebki pa tudi prek celega leta. Najbližje gnezdeče kolonije so na Brionih, v Kvarnerju in na otokih srednjega Jadrana. Na skupinskih prenočiščih pri Sečovljah, Strunjanu in Debelem rtiču letuje več kot 1.500 osebkov, kar pomeni 11 % celotne populacije podvrste. Zaradi varnosti pred plenilci prenočujejo na bojah morskih kultur, zjutraj pa se odpravijo

na ribolov na odprto morje, kjer preživijo večji del dneva. Sredozemski vranjek je zaradi svoje omejene razširjenosti ter relativno majhne in upadajoče populacije uvrščen med prednostne vrste za varstvo. Ogroža ga več dejavnikov. To so motnje s strani človeka, zlasti na gnezdiščih, onesnaževanje morja z nafto, izguba življenjskega prostora, nenameren ulov, prekomeren ribolov, plenjenje s strani plenilcev, kemično onesnaževanje, tekmovanje z drugimi vrstami in nelegalen lov.

Foto: Tone Trebar

(www.naturephoto-tone.com)

Tuna (*Thunnus thynnus*) je morska riba, razširjena po celotnem Jadranu. Je izvrstna plavalka, saj doseže tudi prek 70 km/h. Žal je zaradi pretiranega ribolova danes že zelo ogrožena.

Foto: Polona Kotnjek (društvo Morigenos)

Morska želva **glavata kareta** (*Caretta caretta*) je zelo ogrožena vrsta Sredozemlja. Jajca leže na peščenih obalah Grčije, Cipra in Turčije, severni Jadran pa je zanjo eno od dveh najpomembnejših prehranjevalnih območij v Sredozemlju. Morska želva se v slovenskih vodah pojavi predvsem v toplem delu leta, to je med aprilom in novembrom.

Foto: Brian Gratwicke (Wikipedia)

Rumenonogi galeb (*Larus michahellis*) Ante, ki ga sreča Ari, se je izvalil tako kot večina drugih rumenonogih galebv v Dalmaciji, na nedostopnih čerih sredi Jadranskega morja.

Foto: Tomi Trilar

Sven je **polarni slapnik** (*Gavia arctica*), ki je prišel prezimovat na slovensko morje. Spomladi bo odletel domov, v rodno Švedsko, kjer se je izvalil.

Foto: Kajetan Kravos

Pred štiridesetimi leti so **sredozemske medvedjice** (*Monachus monachus*) prebivale v bližini južnodalmatinskih otokov. Nekoč številna populacija teh tjulnjev je danes na robu izumrtja zaradi primanjkanja hrane in neusmiljenega preganjanja zaradi trganja ribiških mrež. Medvedjice moti tudi hrup, ki je posledica razmaha turizma. Pred nedavnim so posamezne osebke ponovno začeli videti v okolici Istre in otoka Cresa, kar kaže, da še ni vse izgubljeno.

Foto: Matthias Schnellmann

Projekt

SIMARINE-NATURA (LIFE10NAT/SI/141)

Upravičenec koordinator

Pridružena upravičenca

Javni zavod Krajinski park Strunjan
Istituto pubblico Parco naturale Strugnano

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE

Sofinancerji

LUKA KOPER
Port of Koper

Občina Izola
Comune di Isola

MESTNA OBČINA KOPER
COMUNE CITTÀ DI CAPODISTRIA

OBČINA PIRAN
COMUNE DI PIRANO

Projekt SIMARINE-NATURA se sofinancira iz sredstev LIFE, finančnega instrumenta Evropske unije za okolje.

